

28.5.2014

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen
Perustuslakivaliokunnan pj. Johannes Koskinen
Osastopäällikkö Aino-Inkeri Hansson

Pelastusjohtajien kannanotto lakiluonnoksen ”laki sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä” jatkovalmistelusta

Suomen 22 pelastuslaitosta ovat merkittävin ensihoitopalveluiden tuottajataho. Pelastuslaitokset osallistuvat noin 80 %:in kansalaisten saamasta kiireellisestä ensihoidosta. Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston Ensihoitopalveluiden palvelualue on käsitellyt kokouksessaan otsikossa mainittua lakiluonnosta.

Pelastuslaitosten ensihoidon asiantuntijoiden valmistelun pohjalta pelastusjohtajat toteavat kannanottonaan lakiluonnoksen jatkovalmistelusta seuraavaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeus –työryhmä (toimikausi 1.8.2010-28.2.2014) luovutti raporttinsa peruspalveluministeri Susanna Huoviselle 4.4.2014. Raportissa esitellään lakiluonnos ”*laki sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä*” sekä lain taustaa ja lain uudistamisen perusteita.

Lähtökohtaisesti laki, jossa on eriteltyinä kaikki rajoitustoimenpiteet sekä käytön edellytykset, on pelastusjohtajien näkemyksen mukaan kannatettava asia. Lainsäädännön uudistuksella turvataan se, että asiakkaat ja potilaat eivät joudu mieltävaltaisen kohtelun kohteeksi, vaan mahdolliset rajoitustoimenpiteet pohjautuvat lakiin.

Pelastusjohtajien näkemyksen mukaan 4.4.2014 esitellyn lakiluonnoksen jatko-työstämisessä tulisi hyödyntää laaja-alaisemmin asiantuntijoita, erityisesti ensihoidosta. Akuutti- ja päivystystilanteiden työryhmässä ei ole ollut jäsenenä ensihoidon asiantuntijaa, jota ei pelastusjohtajien käsityksen mukaan voi korvautua lääkäriellä. Ensihoitotyön asiantuntijana tulisi kuulla ensihoitajaa, joka siis suorittaa päivittäisessä työssään niitä tehtäviä, jotka saattavat johtaa potilaan rajoittamista vaativaan tilanteeseen. Lisäksi lakiluonnoksen tulisi olla enemmän potilaan itsemääräämisoikeutta lisäävä, sillä nyt laki näyttyy rajoitustoimenpiteiden listauksena, jolloin lain henki itsemääräämisoikeuksia lisäävänä ei toteudu.

Ihmisen perustuslaillisiin oikeuksiin puuttuvassa lainsäädännössä on syytä olla tarkasti rajattuja ne tilanteet, henkilöt ja organisaatiot, jotka voivat rajoitustoimenpiteitä käyttää. Ensihoidon kannalta ongelmallisena voidaan pitää muun muassa seuraavia lakiluonnoksessa käsiteltyjä asioita:

- kiinnipitäminen
- kuljetuksen vastustuksesta huolimatta
- henkilöntarkastus
- vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotto

28.5.2014

- lääkitsemisen vastustuksesta huolimatta.

Pelastuslaitosten ensihoidon asiantuntijat ovat huolissaan siitä, ovatko edellä luetellut tehtävät lainkaan ensihoidon tehtäviä. Lähtökohta tulisi olla se, että potilas haluaa hoitoa. Tämänhetkisen lakiluonnoksen varsin väljän rajauksen vuoksi pykälien voitaisiin katsoa koskevan lähes jokaista ensihoidon päihtynyttä potilasta. Em. tehtävien osalta myös rajanveto poliisin ja ensihoidon työnjaosta on syytä ottaa tarkempaan tarkasteluun lakiluonnoksen jatkotyöstämisessä.

Pelastuslaitosten ensihoitajat eivät ole virkamiehiä, vaan toimenhaltijoita. Perustuslain 11 luku 124§ todetaan seuraavaa:

"Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle".

Pelastuslaitosten näkemyksen mukaan varsinaisen rajoitustoimenpiteen päätöksentekijän lisäksi myös toimenpiteen suorittaja käyttää merkittävää julkista valtaa rajoittaessaan potilaan vapautta, koskemattomuutta sekä yksityiselämän suojaa. Lakiluonnoksen sisältö tulisi näiltä osin katsoa merkittäväksi julkisen vallan käyttämiseksi.

Pelastuslaitosten ensihoidon asiantuntijoiden mukaan lakiluonnos, mikäli sitä ei muuteta, voi aiheuttaa jopa työturvallisuuden heikkenemistä. Ensihoidon julkinen kuva auttajaorganisaationa voi hämärtyä, mikäli rajoittamistoimenpiteiden käyttöä lisätään. Tällöin on odotettavissa asiakkaiden vastarinnan lisääntymistä. Ensihoidossa työturvallisuusseikat korostuvat, sillä työtä tehdään yleensä vain kahden ihmisen voimin muuttuvissa ja työntekijöille aiemmin tuntemattomissa paikoissa. Sairaalamailmassa tilanne on toinen, sillä henkilöresurssit ja työskentelyympäristö ovat aivan toisenlaiset.

Pelastuslaitosten eli ensihoidon palveluntuottajien kannalta keskeinen ongelma on se, että lain jalkauttaminen on käytännössä jätetty palveluntuottajan tehtäväksi. Huolta aiheuttavat mm. se että

- Miten varmistetaan että ongelmatilanteessa henkilöstö on saanut sellaisen koulutuksen, jonka sisältö vastaa sitä mitä lainsäätäjä on tarkoittanut?
- Todennäköisesti henkilöstön potilaalle aiheuttamassa vahinkotilanteessa asiaa mitataan käräjäoikeudessa. Tällöin tarkastellaan koulutukselliset seikat etenkin rajoitustoimenpiteiden osalta.
- Työryhmän loppuraportissa käytetään termiä voimankäyttö. Yleisen määrittelyn mukaan voimankäyttäjä on aloitteellinen ja näin ollen kykenevä ja koulutettu voimankäyttöön. Onko se terveydenhuollon ammattihenkilöstön tehtävä?

Pelastusjohtajat esittävät, että lakiluonnoksen jatkovalmisteluun otetaan mukaan ensihoidon kenttätöiden asiantuntija. Lisäksi pelastusjohtajat esittävät että lain jatkovalmistelulle ja toimeenpanolle varataan riittävästi aikaa, ehdotettu voimaantuloaika, 1.11.2014, on liian kireä.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto voi tarvittaessa asettaa ensihoidon kenttäasiantuntijan lakiluonnoksen jatkovalmisteluun.

28.5.2014

Jyväskylässä 28.5.2014

Pelastusjohtajien puheenjohtaja Simo Tarvainen

Jakelu:

susanna.huovinen@eduskunta.fi
johannes.koskinen@eduskunta.fi
aino-inkeri.hansson@stm.fi
sami.uotinen@kuntaliitto.fi
jussi.rahikainen@kuntaliitto.fi
pelastusjohtajat

peruspalveluministeri
perustuslakivaliokunnan pj.
työryhmän pj.
johtava lakimies
pelastustoimen kehittämisspäällikkö